MỘT SỐ NỘI DUNG TRUYỀN THÔNG CHÍNH SÁCH DỰ ÁN BỘ LUẬT TỐ TỤNG HÌNH SỰ (SỬA ĐỔI)

Theo Chương trình làm việc tại Kỳ họp thứ 2 của Quốc hội khóa XVI, Quốc hội sẽ xem xét, thông qua dự án Bộ luật Tố tụng hình sự (sửa đổi). Hồ sơ dự án Bộ luật này đã được chuẩn bị công phu, nghiêm túc và đã tiếp thu nhiều ý kiến của các cơ quan, các vị đại biểu Quốc hội và ý kiến thẩm tra của Ủy ban Pháp luật và Tư pháp của Quốc hội. Để hoàn thiện hơn các quy định của dự thảo Bộ luật, xin đóng góp một số ý kiến như sau:

1. Về cơ chế ủy quyền của Thủ trưởng Cơ quan điều tra cho Phó Thủ trưởng Cơ quan điều tra

Theo quy định của Bộ luật Tố tụng hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung các năm 2021, 2024, 2025), Thủ trưởng Cơ quan điều tra chỉ có thể ủy quyền cho Phó Thủ trưởng Cơ quan điều tra trong trường hợp "vắng mặt". Khi không tổ chức Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an cấp huyện kể từ ngày 01/3/2025, toàn bộ số lượng án của Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an cấp huyện trước đây (chiếm khoảng 80% tổng số vụ án xảy ra trên cả nước) do Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an cấp tỉnh thụ lý, giải quyết. Trên cơ sở đánh giá kỹ lưỡng và đáp ứng yêu cầu thực tiễn, căn cứ quy định của Nghị quyết số 190 của Quốc hội, Bộ Công an và liên ngành tư pháp Trung ương đã ban hành văn bản quy định về việc ủy quyền của Thủ trưởng cho Phó Thủ trưởng Cơ quan điều tra, không chỉ trong trường hợp vắng mặt và tổng kết, đánh giá việc thực hiện hơn 01 năm qua cho thấy tính hiệu quả, đáp ứng được yêu cầu thực tiễn công tác đấu tranh phòng, chống tội phạm sau khi tổ chức bộ máy mới. Theo đó, quy định này cần được quy định trong Bộ luật Tố tụng hình sự để tiếp tục thực hiện, bảo đảm thống nhất với Luật Tổ chức Cơ quan điều tra hình sự.

Đồng thời, Bộ Công an cũng đã bố trí Điều tra viên trung cấp, Điều tra viên cao cấp thuộc Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an cấp tỉnh là Trưởng hoặc Phó Trưởng công an cấp xã để tiến hành điều tra các vụ án ít nghiêm trọng, nghiêm trọng xảy ra trên địa bàn cấp xã theo uỷ quyền hoặc phân công của Thủ trưởng Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an cấp tỉnh.

Ví dụ như tại địa bàn Thành phố Hà Nội, trung bình một ngày, Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an thành phố phải xử lý, giải quyết 55 tố giác, tin báo về tội phạm, kiến nghị khởi tố và điều tra, giải quyết 47 vụ án. Để có thể phân công điều tra 01 vụ án thì Thủ trưởng Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an Thành phố phải ký quyết định khởi tố vụ án và quyết định phân công Phó Thủ trưởng, Điều tra viên thụ lý, giải quyết. Để xem xét ký quyết định khởi tố vụ án thì Thủ trưởng Cơ quan Cảnh sát điều tra phải đọc toàn bộ nội dung. Với khối lượng công việc như vậy thì phải có cơ chế ủy quyền hoặc phân công theo lĩnh vực công tác của Thủ trưởng Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an cấp tỉnh cho Phó Thủ trưởng Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an cấp tỉnh là Trưởng phòng các

phòng điều tra để bảo đảm hoạt động của Cơ quan điều tra và của Thủ trưởng Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an cấp tỉnh.

Về ý kiến băn khoăn cùng là chức danh Phó Thủ trưởng Cơ quan điều tra thì thẩm quyền tiến hành tố tụng của các chức danh này là như nhau, không gắn với chức danh hành chính là Trưởng phòng hay Phó Trưởng phòng. Về ý kiến này, Tôi thấy rằng, Rà soát các quy định của Bộ luật Tố tụng hình sự hiện hành (khoản 5 Điều 41, khoản 5 Điều 44) cũng như dự thảo Bộ luật (khoản 5 Điều 45, khoản 5 Điều 48) thì đã có một số quy định gắn trực tiếp chức danh tố tụng với chức danh hành chính của các cơ quan tiến hành tố tụng để kịp thời giải quyết những hoạt động tố tụng của thực tiễn. Theo đó, khoản 5 Điều 41 Bộ luật hiện hành quy định khi được Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tối cao ủy quyền thì Kiểm sát viên là Viện trưởng, Phó Viện trưởng Viện Công tố và kiểm sát xét xử phúc thẩm có thẩm quyền phân công, thay đổi, hủy bỏ các quyết định của Phó Viện trưởng Viện Công tố và kiểm sát xét xử phúc thẩm; khoản 5 Điều 44 Bộ luật hiện hành quy định khi được Chánh án Tòa án nhân dân tối cao ủy quyền thì Thẩm phán giữ chức vụ Chánh tòa, Phó Chánh Tòa Tòa phúc thẩm cũng có thẩm quyền phân công, thay đổi Thẩm phán là Phó Chánh tòa Tòa phúc thẩm. Như vậy, theo các quy định này thì Bộ luật Tố tụng hình sự đã có cơ chế Kiểm sát viên phân công, thay đổi, hủy bỏ các quyết định của Kiểm sát viên, phụ thuộc vào chức danh hành chính (là Viện trưởng hoặc Phó Viện trưởng Viện Công tố và xét xử phúc thẩm); Thẩm phán phân công, thay đổi Thẩm phán, phụ thuộc vào chức danh hành chính (Chánh tòa hoặc Phó Chánh tòa Tòa phúc thẩm Tòa án nhân dân tối cao).

2. Về việc bổ sung thẩm quyền trưng cầu giám định, yêu cầu định giá tài sản cho các cơ quan được giao nhiệm vụ tiến hành một số hoạt động điều tra

Tại Kỳ họp không thường lệ lần thứ nhất, Quốc hội đã xem xét hồ sơ định hướng chính sách của dự án Luật Tổ chức Cơ quan điều tra hình sự (sửa đổi); trong đó, có chính sách không mở rộng thẩm quyền của các Cơ quan được giao nhiệm vụ tiến hành một số hoạt động điều tra. Đồng thời, theo quy định, các cơ quan được giao nhiệm vụ tiến hành một số hoạt động điều tra được tiến hành một số hoạt động điều tra ban đầu và phải chuyển hồ sơ vụ án cho Cơ quan điều tra trong thời hạn 07 ngày; với thời hạn này thì sẽ không bảo đảm để thực hiện thủ tục trưng cầu giám định và yêu cầu định giá tài sản. Do đó, đề nghị không quy định về thẩm quyền trưng cầu giám định, yêu cầu định giá tài sản của Cơ quan được giao nhiệm vụ tiến hành một số hoạt động điều tra.

3. Về tiếp nhận, giải quyết tố giác, tin báo về tội phạm, kiến nghị khởi tố

Theo quy định, đối với người bị hại, người làm chứng mà không chấp hành yêu cầu triệu tập của Cơ quan điều tra thì chúng ta cũng đã có cơ chế dẫn giải họ để làm việc, trong khi hiện nay chưa có cơ chế đối với người bị tố giác,

người bị kiến nghị khởi tố. Do đó, để để đáp ứng yêu cầu đấu tranh phòng, chống tội phạm, đề nghị bổ sung trường hợp "Người bị tố giác, người bị kiến nghị khởi tố đã được triệu tập nhiều lần nhưng vắng mặt và không biết đang ở đâu để tiến hành các hoạt động kiểm tra, xác minh làm căn cứ khởi tố hoặc không khởi tố vụ án hình sự" thì bị áp giải và là một trong những căn cứ tạm đình chỉ giải quyết tố giác, tin báo về tội phạm, kiến nghị khởi tố khi hết thời hạn giải quyết tố giác, tin báo về tội phạm, kiến nghị khởi tố.

4. Về các điều khoản chuyển tiếp trong Nghị quyết thi hành Bộ luật

- Để bảo đảm các chính sách nhân văn, nhân đạo được thực hiện sớm hơn, đề nghị chỉnh lý dự thảo Nghị quyết theo hướng các quy định có lợi cho người bị buộc tội (miễn trách nhiệm hình sự từ giai đoạn giải quyết nguồn tin về tội phạm, các tội danh mới về khởi tố theo yêu cầu của người bị hại, tạm hoãn truy cứu trách nhiệm hình sự…) thì sẽ được áp dụng kể từ ngày Bộ luật được công bố, không đợi đến khi Luật có hiệu lực.

- Dự kiến, Bộ luật Tố tụng Hình sự sẽ được thông qua vào ngày 21/11/2026 và sẽ có hiệu lực từ ngày 01/3/2027; như vậy, kể từ khi thông qua đến khi có hiệu lực khoảng hơn 3 tháng (ngắn hơn thời hạn giải quyết nguồn tin về tội phạm là không quá 04 tháng). Trong thời hạn 03 tháng nêu trên, Viện kiểm sát nhân dân tối cao sẽ bố trí lại công tác cán bộ, cơ sở vật chất, hồ sơ vụ việc, vụ án… của Cơ quan điều tra của Viện kiểm sát nhân dân tối cao. Chính vì vậy, để tránh làm ảnh hưởng đến công tác tiếp nhận tố giác, tin báo về tội phạm, kiến nghị khởi tố, điều tra các vụ án hình sự xảy ra trong hoạt động tư pháp, đề nghị cân nhắc bổ sung một khoản vào Điều 1 dự thảo Nghị quyết theo hướng kể từ ngày Bộ luật được công bố, Cơ quan An ninh điều tra của Bộ Công an, Cơ quan An ninh điều tra của Bộ Quốc phòng sẽ thực hiện thẩm quyền tiếp nhận, giải quyết tố giác, tin báo về tội phạm, kiến nghị khởi tố, điều tra vụ án hình sự về các tội phạm thuộc thẩm quyền của Cơ quan điều tra Viện kiểm sát nhân dân tối cao, Cơ quan điều tra Viện kiểm sát quân sự Trung ương.